

فهرست

۴	مجاز
۷	کنایه
۸	تشخیص
۱۰	استعاره
۱۴	تشبیه
۲۰	اضافه ها + نکات ترکیبی
۲۲	ایهام
۲۳	ایهام تناسب
۲۵	ضمیمهٔ ایهام و ایهام تناسب
۳۹	اسلوب معادله
۴۲	حسن آمیزی
۴۴	تلمیح و تضمین
۴۶	تضاد
۴۷	متناقض نما
۵۰	حسن تعلیل
۵۳	اغراق
۵۵	جناس
۵۸	واج آرایه
۵۹	سجع
۶۰	مراعات نظیر
۶۱	تست های ترکیبی

دکتر علیرضا جعفری
مدرس ادبیات فارسی کنکور

ایهام

یادآوریم!

هرگاه در بیت، از یک واژه یا عبارت دو یا چند معنی برداشت می شود که همه معانی به نحوی در جمله حضور داشته باشند.

- گل ز دست غیر می گیری و بر سر می زنی / در میان عاشقان این سرزنش ما را بس است
- از مهر رخت روز مرا نور نمانده است / وز عمر مرا جز شب دیجور نمانده است

روش یافتن: (۱)

(۲)

(۳)

حل کنیم!

۱- کدام واژه در بیت زیر ایهام دارد؟

«وه که من گر باز بینم روی یار خویش را / مرده ای بینی که با دنیا دگر بار آمده است»

(۱) روی (۲) خویش (۳) باز (۴) بار

۲- در کدام بیت «ایهام» به چشم نمی خورد؟

- (۱) - مگر تو روی بیوشی و فتنه باز نشانی / که من قرار ندارم که دیده از تو بیوشم
- (۲) - ما از آن یوسف به بویی قانعیم ای باد صبح / بوی پیراهن چو آوردی ز اندامش مگو
- (۳) - جایی که تخت و مسند جم می رود به باد / گر غم خوریم خوش نبود به که می خوریم
- (۴) - نخواهم دامن مهرت ز دست دل رهاکردن / مگر روزی که دور از تو اجل گیرد گریبانم

ایهام تناسب

یادآوریم!

هرگاه در بیت، از یک واژه یا عبارت دو یا چند معنی برداشت شود اما تنها یکی از آن ها مقصود گوینده باشد و جمله با آن معنی بپذیرد و برای معنای دیگر قرینه در بیت وجود داشته باشد.

- بسیار دیده ایم درختان میوه دار / زین به ندیده ایم که در بوستان توست

روش یافتن:

(۱)

چشم مست تو گر از خواب گران برخیزد / سبک از هر طرفش فتنه روان برخیزد

انصاف داد عقل که در بوستان حسن / دست زمانه بهتر از این شاخ گل نکشت

(۲)

تو شاه ملک جمالی و دل پیاده ی راحت / که جان به عشق رخ تو بداد و برد خجالت

حل کنیم!

۱- در بیت زیر «چند ایهام تناسب و چند جناس» وجود دارد؟ (انسانی ۹۹)

«می ساختم چو بربط و می سوختم چو عود / زیرا که چاره دل من سوز و ساز بود»

(۴) دو - سه

(۳) یک - دو

(۲) سه - سه

(۱) دو - دو

۲- در چند بیت از ابیات زیر «ایهام تناسب» وجود دارد؟

- (الف) در دلم افتاده همچون لاله داغ تازه ای / خانه ام گردیده روشن از چراغ تازه ای
 (ب) روشنت گردد اگر خال و خطش را ببینی / که چرا روز فراق و شب هجران تار است
 (ج) سعدی شیرین زبان این همه شور از کجا / شاهد ما آیتی وین همه تفسیر او
 (د) دیوانه خیال تو هر جا که پا نهد / ریزد ز شور عشق تو طرح بهارها
 (ه) کز روی همچو ماه و جبینی چو مشتري / جام آفتاب رخ شود و باده زهره وش
 (د) هندو به پیش خال تو باشد به چاکری / مهر رخ تو راست مه و زهره مشتري
- (۱) پنج (۲) چهار (۳) سه (۴) دو

۳- در بیت زیر به ترتیب چند ایهام و چند ایهام تناسب به چشم می خورد؟

«در عین گوشه گیری بودم چو چشم مستت / و اکنون شدم به مستان چون ابروی تو مایل»

- (۱) یک - چهار (۲) یک - سه (۳) دو - سه (۴) دو - دو

۴- در کدام بیت آرایه ایهام وجود دارد؟

- (۱) ناگشوده گل نقاب آهنگ رحلت ساز کرد / ناله کن بلبل که گلبنگ دل افکاران خوش است
 (۲) نه من بر آن گل عارض غزلسرایم و بس / که عندلیب تو از هر طرف هزاراند
 (۳) از چاشنی قند مگو هیچ و ز شکر / زان رو که مرا از لب شیرین تو کام است
 (۴) دولت صحبت آن شمع سعادت پرتو / باز پرسید خدا را که به پروانه کیست

۵- در کدام بیت آرایه «لف و نشر و ایهام» به چشم می خورد؟

- (۱) گرچه کامم ز لب نوش تو تلخ است اما / گر کسی گوش دهد قصه شیرین دارم
 (۲) ز سودای رخ و زلفش غمی دارم شبانروزی / مرا صبح وصال او نمی گردد شبی روزی
 (۳) لب شیرین تو گویا به حدیث آمد باز / که برآورده بسی شور به هر شیدایی
 (۴) با خیال روی و مویش غرق نور و ظلمتم / کو نظر بازی که سیر صبح و شام من کند

۶- در کدام بیت «ایهام، ایهام تناسب، تشبیه و استعاره» وجود دارد؟ (تجربی ۹۹)

- (۱) از راه نظر مرغ دلم گشت هواگیر / ای دیده نگه کن که به دام که درافتاد
 (۲) غیمتی شمر ای وصل شمع پروانه / که این معامله تا صبحدم نخواهد ماند
 (۳) مرغ دل باز هوادار کمان ابرویی است / ای کیوتر نگران باش که شاهین آمد
 (۴) کسی به وصل تو چون شمع یافت پروانه / که زیر تیغ تو هر دم سری دگر دارد

*** واژه های مهم با بیش از یک معنی****(این واژه ها می توانند جناس تام، ایهام یا ایهام تناسب بسازند!)**

کنار: ساحل - آغوش - پهلو	دل میان گریه دارد از تو امید کنار / غرقه را از موج دریا آرزوی ساحل است
رود: رودخانه - نام ساز - عزیز	باده در ساغر فکن ساقی که من رفتم به باد / رود را بر ساز کن مطرب که دل دادم به رود کیست حافظ تا ننوشد باده بی آواز رود / عاشق مسکین چرا چندین تجمل بایش
روان: جاری - روح	تا تو را در دل هوای جان بود / پای بر آب روان نتوان نهاد
آیه: نشانه - آیهی قرآن	جواب داد که خط من آیتی عجیبت / که هیچ کس به جهان ندانش تفسیر
مدام: همیشه - نوعی شراب	آتشی هست در دلم که مدام / همچو خم شراب می جوشم
غریب: عجیب - بیگانه	غریب نیست اگر شد ز خویش بیگانه / هر آن غریب که گشته ست آشنای شما
عود: چوب خوشبو - نام ساز	آن را که بوی عنبر زلف تو آرزوست / چون عود گو بر آتش سودا بسوز و ساز
داد: عدل - فعل (بخشیدن)	انصاف توان داد که با لطف وجودش / بنیاد وجود دگران از گل و خشت است
سهل: آسان - زمین هموار	هزار بادیه سهل است با وجود تو رفتن / وگر خلاف کنم سعدیا به سوی تو باشم
هوا: فضا - عشق و آرزو	مقصود من تویی چه کنم نعمت بهشت / عمریست تا دلم به هوایت هوا بهشت
زاد: توشه - متولد شد	بیا و برگ سفر ساز و زاد ره برگیر / که عاقبت برود هر که او ز مادر زاد

تست های ترکیبی

سک آچار فرانسه

(۰)

(۱)

در کدام گزینه به آرایه های بیت زیر اشاره شده است
اگر بخواهیم ابیات زیر را از نظر داشتن آرایه های ... مرتب کنیم، کدام گزینه درست است
در کدام گزینه آرایه های ... وجود ندارد
آرایه های ذکر شده در کدام گزینه کاملاً درست نیست

(۲) اولویت بندی در دو سطح

الف) سبک سوال

ب) آرایه ها

(۳)

(۱) تشبیه، تضاد، اسلوب معادله

(۲) تشبیه، ایهام، کنایه

(۳) تشبیه، تلمیح، اسلوب معادله

(۴) تضاد، استعاره، کنایه

(۴) برای حل سوال از سه علامت مختلف استفاده کنید:

دکتر علیرضا جعفری
مدرس ادبیات فارسی کنکور

سبک اول

۱- بیت زیر فاقد کدام آرایه های ادبی است؟ (ریاضی ۹۸)

«شود از مهر خموشی دل خامش گویا / جوش می در جگر خم ز سر بسته بود»

- (۱) ایهام، حس آمیزی
(۲) استعاره، تناقض
(۳) تشبیه، مراعات نظیر
(۴) مجاز، اسلوب معادله

۲- آرایه های کدام گزینه در شعر زیر موجود نیست؟

«دیگر به روزگار نمی بینم، آن عشق ها که تاب و توان سوزد

در سینه ها ز عشق نمی جوشد، آن شعله ها که خرمن جان سوزد

آن رنج ها که درد برانگیزد، و آن دردها که روح گدازد نیست

آن شوق و اضطراب که شاعر را چنگی به تار جان بنوازد نیست»

- (۱) استعاره، تشبیه
(۲) جناس، مجاز
(۳) ایهام، تضاد
(۴) مراعات نظیر، تشخیص

سبک دوم

۱- آرایه های بیت زیر کدام اند؟

«چو غنچه بر سرم از کوی او گذشت نسیمی / که پرده بر دل خونین به بوی او بدریدم»

- (۱) تشبیه، مجاز، تلمیح، تضاد
(۲) ایهام، تشبیه، جناس، کنایه
(۳) کنایه، تشبیه، حس آمیزی، مجاز
(۴) مجاز، ایهام، مراعات نظیر، حس آمیزی

۲- آرایه های ادبی بیت زیر، در کدام گزینه درست آمده است؟ (تجربی ۹۹)

«به روز تیره ما صبح شکر خنده ها دارد / نمی داند که این شادی دم دیگر نمی ماند»

- (۱) مجاز، استعاره، تضاد، تشخیص
(۲) تشخیص، تشبیه، حس آمیزی، ایهام
(۳) پارادوکس، ایهام تناسب، مجاز، حس آمیزی
(۴) تشبیه، حس آمیزی، پارادوکس، استعاره